

KKI

4:1

Sikeres volt-e Donald Trump gazdaságpolitikája?

KKI 4:1

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020.

Szerkesztő:

Wagner Péter – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szerzők:

Simay Attila Endre – Károli Gáspár Református Egyetem

Dobozi István – a Világbank egykori közgazdásza

Kacsirek László – Budapest Corvinus Egyetem

Losoncz Miklós – Budapesti Gazdasági Egyetem

Szöveggondozás:

Tevelyné Kulcsár Andrea

Tördelés:

Lévárt Tamás

Illusztráció:

pixabay.com

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának

A sorozatban eddig megjelent kiadványok

2020/22. [Egyesíti-e Biden az Egyesült Államokat?](#)

2020/21. [Amerika választ: minden kisebbségi a demokratákra szavaz?](#)

2020/20. [Hogyan értékelhető az Európai Bizottság 2020. évi bővítési csomagja, valamint az átfogó gazdaságélénkítési és beruházási terv?](#)

Régebbi számaink elérhetőek a [KKI](#) honlapján.

A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra a – nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti párbeszéd elősegítése. E számunkban a következő kérdésre kerestük a választ: *Sikeres volt-e Donald Trump gazdaságpolitikája?*

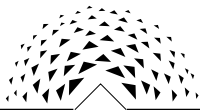
KACSIREK LÁSZLÓ

Donald Trump gazdaságpolitikájának legmarkánsabb, globális hatását tekintve legjelentősebb része a kereskedelempolitika, amely drasztikus változásokat eredményezett a világgazdaságban. Az Obama-időszakra jellemző kooperatív, a nemzetközi piacok irányába nyitott és nyitó, konstruktív és innovatív, intelligens, de az amerikai érdekeket messzemenően szolgáló megoldásokat nyújtó kereskedelempolitikát egy konfrontatív, romboló, vulgáris kereskedelempolitika váltotta fel.

Trump az első kereskedelmi korlátozásokat 2018 januárjában vezette be; célja a Kínából származó import és a kereskedelmi deficit csökkentése, illetve a hazai feldolgozóipar védelme és bővülésének ösztönzése, valamint a munkahelyteremtés volt. A sorozatos vámemelések hatására Kína ellenlépésként szintén vámokat vetett ki; a kirobbanó kereskedelmi háború újabb kölcsönös és drasztikus vámemelésekhez vezetett.

Trump intézkedései nemigen érték el a céljukat. [Alig sikerült csökkenteni az árukereskedelmi deficitet](#), s az amerikai vállalatoknak csak kis része vitte haza a profitját, a termelését még ennél is kevesebb. Az alapvetően inputokra kivetett vámok erősen rontották az amerikai vállalatok hazai és nemzetközi versenyképességét, mert megemelték az általuk felhasznált alapanyagok és részegységek árát. A vállalatok egy része ezért kitelepítette az exportra szánt termelésének egy részét a piac közelébe. Az intézkedések az amerikai vállalatok exportjának sem kedveztek; az USA kereskedelmi partnerei a korlátozásokkal szemben vámokat vetettek ki. Trump felmondta a csendes-óceáni szabadkereskedelmi megállapodást ([Transz-csendes-óceáni Partnerség, TPP](#)), [amely egy korszerű, többek között környezeti szabályokat és munkavállalói jogokat is tartalmazó kereskedelmi megállapodás lett volna](#), és amely mind az exportőr, mind a beruházó amerikai vállalatoknak előnyös pozíciót biztosított volna a világ legdinamikusabban fejlődő térségének piacain.

Az alapvetően merkantilista és rosszul értelmezett nacionalista gondolkodásmód a világgazdaság és a világkereskedelem rendszerében is komoly károkat okozott. A WTO működésének blokkolása, a bilateralizmus felé fordulás, az aláírt szerződésekből való kihátrálás és egyesek újratárgyalása, a szabályíró szerepből való visszavonulás erősen megtépázta az amúgy is problémákkal küszködő, ámde a globális jólét egyik alapkövének számító multilateralizmust, és megingatta a fennálló nemzetközi kereskedelmi jogrendbe vetett bizalmat. Márpedig ez a bizalom volt az elmúlt évtizedek nemzetközi gazdasági rendszerének egyik sarokköve.

Nem járt sikerrel Kína mint rivális nagyhatalom megfékezése sem. [A Kínából származó áruimport gyakorlatilag alig csökkent](#), azonban a korlátozások Kínát fokozottabban saját belső piaca irányába fordították, ezáltal a világgazdaságtól való függése és így a kooperációs hajlandósága is csökkent. Novemberben aláírásra került a tizenöt ázsiai gazdaságot magába foglaló Regionális Átfogó Gazdasági Partnerség ([RCEP](#)), amely erősíti Kína pozícióit a térségben. A szerződésnek elvi jelentősége is van, mert nem a TPP korszerű, progresszív irányába tolta el az ázsiai térség kereskedelempolitikáját, hanem a huszadik századi, alapvetően vámcsökkenésekre épülő irányba, ami Kínának kedvez. A megállapodás elvi jelentősége, hogy mintául szolgálhat további szerződések számára – márpedig az RCEP érintetlenül hagyja számos, Kína számára érzékeny és az USA számára fontos terület liberalizálását.

Sokak várakozásával ellentétben a Biden-kormányzat csak némileg hoz majd változást az amerikai kereskedelempolitikában, egyfelől, mert [az új elnök céljai részben egybeesnek Trump céljaival](#), másfelől pedig, mert [számos korlátozás fenntartása a Biden-támogatók érdeke](#). Összességében tehát a Trump-korszak ugyan csak négy évig tartott, a lezártát követően egy egészen más világgazdaság bontakozik ki.

DOBOZI ISTVÁN

A Trump-kormány közel hároméves kereskedelmi konfliktusa Kínával semmilyen kézzelfogható gazdasági előnyt nem hozott Amerikának. Az ország magas árat fizet (elmaradt növekedés, bizonytalanabb beruházási környezet, megemelkedett fogyasztói árak, növekvő agrártámogatás stb.) az általa kirobbantott kereskedelmi háborúért. Trump elnök nem látta, hogy a Kína megregulázást célzó büntetővámokat Amerika végső soron saját magára veti ki. A Kínából importált cikkekre kivetett – átlagosan 19%-os pótvámok – miatt évente 620 dolláros veszteség éri az amerikai háztartásokat, ami majdnem ellensúlyozza a két évvel korábban bevezetett [adócsökkentést](#). Nem lett feldolgozóipari reneszánsz, az amerikai multik nem tértek haza Kínából. Ráadásul a kétoldalú háború által okozott károk kiterjednek a világkereskedelmi rendszerre a globális értékláncok destabilizálása, a WTO-szabályok negligálása, az unilaterális és diszkriminatív kereskedelempolitika elharapózódása révén.

Koncepcionálisan mélyen elhibázott a Trump-kormány kereskedelmi mérlegre fókuszáló, populista merkantilizmusa, amely figyelmen kívül hagyja a Kínával szembeni deficit (az összhiány fele) mélyebb, makroökonómiai fundamentumait: a széles megtakarítási-beruházási rést, amit Amerika trendszerűen hanyatló, alacsony belső megtakarítása okoz. A makroökonómiai feltételek változatlansága esetén a Kínával szembeni vámprotekcionizmus a teljes amerikai kereskedelmi hiányt nem csökkenti, csupán annak relációs, földrajzi szerkezetét módosítja. Semmi nem bizonyítja jobban a trumpi felfogású kereskedelempolitika

kudarcát, mint az a tény, hogy az elnök Fehér Házból való távozása napján mind az összdeficit, mind a Kínával való kétoldalú hiány nagyobb lesz, mint amilyen hivatalba lépésekor volt.

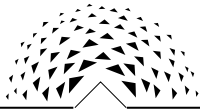
A kétoldalú áruforgalomra való összpontosítás a világkereskedelem globalizáció előtti, korszerűtlen trumpi felfogását tükrözi. Ahogy ezt a Financial Timesban és a [Wall Street Journal](#)-ban adatokkal bizonyítottam, ha tekintetbe vesszük az országhatárokon átívelő értékláncokat, a Kínában működő amerikai multik hatalmas eladásait a kínai belső piacon, a szolgáltatáskereskedelemben meglévő amerikai többletet, valamint a Hongkongon keresztüli reexportot, akkor Amerikának nem deficitje, hanem többlete van Kínával szemben a gazdasági összkapcsolatok szintjén. Ez a körülmény a Kínával folytatott kereskedelmi háború gazdasági megalapozatlanságát és aránytévesztettségét mutatja.

Ráadásul a Trump-kormány eddigi intézkedései – beleértve az idén életbe lépett kétoldalú kereskedelmi egyezményt, amelynek keretében konkrét amerikai árukra és mennyiségekre szóló importkötelezettséget kényszerítettek Kínára – az államilag irányított kereskedelem (managed trade) megerősödésével járnak. Pedig Washington korábban kifejezetten azért bírálta Pekinget, hogy kézi vezérli a külkereskedelmet.

Mindez korántsem jelenti azt, hogy Kína csupán áldozat, ártatlan bárány. Amerikának jogos kereskedelempolitikai kifogásai vannak Kínával szemben az illegális exporttámogatástól kezdve az illegális technológiabeszerezésen keresztül a belső piac túlzott védelméig bezárólag. E tekintetben azonban Amerika nincs egyedül, mivel a többi fejlett ország is ezekkel a kínai kihívásokkal találja magát szemben. Washington nyomáspolitikája sokkal hatásosabb lett volna, ha nyugati partnereivel egységben lép fel Pekinggel szemben az eddig követett, a nemzetközi kereskedelmi jogba ütköző egyoldalú büntetővámok és a harmadik országokat diszkrimináló, bilaterális kereskedelmi egyezmény helyett.

Az Egyesült Államok és Kína között éleződő stratégiai versengés folyik a globális vezető szerepért. Washingtonban Kínát tekintik a Pax Americana távlatilag legveszélyesebb, revizionista kihívójának. Emiatt a külgazdasági együttműködésben egyre inkább a feltartóztatási és biztonságpolitikai prioritások kerekednek felül. Washington a kereskedelmi, beruházási és technológiai kapcsolatokon keresztül is Kína felemelkedésének lassítására és gazdasági gyöngítésére rendezkedett be. (Például a Huawei, Kína telekommunikációs zászlóshajója és globális piacvezetője ellen Washington szabályos megsemmisítési kampányt folytat.) Ez a stratégia túl fogja élni a Trump-kormányt.

Keveset lehet tudni Joe Biden megválasztott elnök várható kínai kereskedelempolitikájáról, azon kívül, hogy helyteleníti, sőt öngólnak tartja Trump önkényes politikáját. Biden már jelezte, hogy elnökként csökkenteni fogja Amerika Kínától való kereskedelmi függőségét, különösen azokon a területeken (telekommunikáció, orvosi műszerek, gyógyszerek stb.), ahol a nagymértékű kínai piaci jelenlét nemzet- és közegészségbiztonsági kockázatokat vet fel. Biden a jelenleginél differenciáltabb, kiszámíthatóbb, puhább protekcionista vonalat követ majd, és Amerika fő szövetségeseivel együtt akar fellépni Peking kifogásolt kereskedelmi praktikáival szemben.

S mit csinál a kínai árukra ráhúzott, magas trumpi vámfalal? Valószínűleg induló tárgyalási tőkének használja majd: ütemezett vámlebontás hiteles kínai reformokért cserében.

Az amerikai–kínai kapcsolatokban Biden hidegháborúra emlékeztető állapotokat örököl. Az amerikai közvélemény és mindkét párt markáns Kína-ellenessége miatt a trumpi örökség egy ideig meg fogja kötni az új elnök kezét. Lehet, hogy mélyebb stratégiai átgondoltság lép majd az eddigi rögtönzések helyébe, de a keményvonalas Kína-politika marad. Trump után Biden elnök – még ha akarna sem – mutatkozhat puhának.

LOSONCZ MIKLÓS

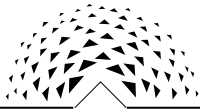
Donald Trump volt amerikai elnök gazdaságpolitikájának eredményeit többféle aspektusból lehet értékelni. Össze lehet vetni elnökségének főbb gazdasági mutatószámait az előző elnöki cikluséival. Össze lehet hasonlítani az USA Trump elnöksége alatti gazdasági teljesítményét más, hasonló méretű és adottságú országokéval. Meg lehet vizsgálni, hogy a volt elnök mennyire használta ki az amerikai gazdaság számára adódó lehetőségeket. Lényeges szempont továbbá, hogy mérséklődtek-e a társadalmi (főként vagyoni és jövedelmi) egyenlőtlenségek. Végül nem közömbös, hogy az amerikai gazdaság teljesítményéhez mennyiben járult hozzá az elnök gazdaságpolitikája.

A jelenlegi és az azt megelőző elnöki ciklus gazdasági mutatószámainak összehasonlításakor nem lehet figyelmen kívül hagyni az eltérő világ gazdasági környezetet, a globális konjunktúrát, illetve egy sor más, a gazdaságpolitikától független tényezőt. A koronavírus-járvány súlyos következményei miatt az összehasonlításból kihagytuk a 2020. évet, amivel természetesen nem sikerült kiküszöbölni az összehasonlítást torzító összes tényezőt. Ezt szem előtt tartva 2017 eleje és 2019 vége között az USA GDP-je éves átlagban 2,5%-kal nőtt. Ez elmaradt a Trump 2016. évi elnökválasztási kampányában előre jelzett 4%-os, majd később 3%-ra mérsékelt dinamikától, de árnyalatnyival – nem szignifikánsan – magasabb volt a 2017 előtti hároméves időszak 2,4%-os üteménél. A GDP-arányos államháztartási deficit nagyobb volt Trump elnöksége alatt, mint korábban, a munkaerőpiac viszont Trump alatt volt jobb, magasabb foglalkoztatással és alacsonyabb munkanélküliséggel.

Nemzetközi összehasonlításban az USA GDP-je 2017 és 2019 között gyorsabban nőtt, mint a fejlett országok átlaga. Az amerikai gazdasági teljesítmény mind egyik nagy és közepes gazdasági dimenziójú fejlett országét felülmúlta, de értelemszerűen kedvezőtlenebb volt, mint a felzárkózó országoké, amelyek potenciális kibocsátásának üteme meghaladja az USA-ét.

A lehetőségek kihasználása kiemelkedő mértékben függ a követett gazdaságpolitikától. Az IMF becslése szerint az USA és Kína közötti kereskedelmi háború közel egy százalékot vett el a globális kibocsátásból, ami az amerikai gazdaság növekedését is visszafogta. A legfrissebb számítások szerint a bevezetett vámok hatására több munkahely szűnt meg az USA-ban, mint amennyi új munkahely

viszont export tekintetében csak a második volt és maradt is a rangsorban a [2019-es adatok](#) alapján. A Kínával folytatott, úgynevezett [kereskedelmi háború](#) nem változtatott a világsorrenden, és azon sem, hogy míg Kína külkereskedelmi mérlege pozitív, addig az Egyesült Államoké negatív.

Közben viszont a kereskedelmi háborúnak akadtak járulékos veszteségei mindkét országban, és általában a világban is. A kereskedelmi háború dacára Kína az [amerikai költségvetés](#) második legnagyobb hitelezője maradt Japán mögött. Pedig azt is érdemes megemlíteni, hogy Trump szinte beiktatása után [felmondta](#) a csendes-óceáni szabadkereskedelmi megállapodást (TPP), ezek után Japán szerint az egész TPP-nek nem maradt értelme. A gazdasági szövetségek építését vizsgálva megítélésem szerint az elnökség kevésbé volt sikeres, hiszen a TPP felmondása mellett Trump kereskedelmi háborúval fenyegette a szövetségeseit (Japánt és az EU-t) is, hogy azok aztán az USA nélkül kössenek [kereskedelmi megállapodást](#).

A gazdaság mellett a globális intézményrendszer is károkat szenvedett. A Világkereskedelmi Szervezet (WTO) [Vitarendezési Testület](#)ének esetében a Trump-adminisztráció rendre blokkolta az új bírák kinevezését, ezáltal a testület már 2019 végére határozatképtelenné vált, ahogy az egyes bírák mandátuma lejárt. Ezzel viszont a jogi vitarendezés lehetősége világszinten szűkült. A Trump-adminisztráció így sikeresen akadályozta meg, hogy az Egyesült Államok érdemben elmarasztalható legyen a kereskedelmi háború kirobbantásáért, miután Kína [bepanaszolta](#) a WTO-ban.